

Hjärt-kärlsjukdom i Europa, inte bara en framgångssaga

JOEP PERK, seniorprofessor i hälsovetenskap, läkare, institutöron för hälso- och vårdvetenskap, Linnéuniversitetet, Kalmar
joep.perk@lnu.se

Den fjärde utgåvan av »European cardiovascular disease statistics« [1] har nyligen presenterats av European Heart Network (EHN), en sammanslutning av nationella hjärtfonder och patientorganisationer, och European Society of Cardiology (ESC), som representerar den kardiologiska professionen. Vilket budskap har rapporten för Sveriges del?

Rapporten visar att sjukdomar i hjärta och kärl förblir den främsta dödsorsaken i Europa, trots att insatser för att minska dödligheten har varit framgångsrika. Stora regionala skillnader består mellan å ena sidan Nord-, Syd- och Västeuropa och å andra sidan Östeuropa. Risken att dö i kardiovaskulär sjukdom före 65 års ålder är 13 gånger högre i Ryssland än i Frankrike; för kvinnor är risken nästan 16 gånger högre.

Minskningen har varit imponerande för Sveriges del. Sedan 1986 har den åldersstandardiserade mortaliteten i koronarsjukdom bland män yngre än 65 år minskat från 67 till 23 dödsfall per 100 000, för kvinnor i samma åldersgrupp från 16 till 6 per 100 000.

Inom EU svarar hjärt-kärlsjukdomarna för 1,9 miljoner dödsfall årligen: 43 procent av alla kvinnor och 36 procent av männen dör i kardiovaskulär sjukdom. Bilden ändras dock när man begränsar sig till åldersgruppen under 65 år. Här dör 36 procent i cancer mot 22 procent i kardiovaskulär sjukdom.

Kostnaden för länderna inom EU har däremot inte minskat. Man uppskattar den totala kostnaden till 196 miljarder euro årligen: 54 procent avser sjukvårdskostnader, 24 procent förlust av produktivitet och 22 procent insatser utanför sjukvården (bla anhöriga). Detta motsvarar en kostnad per capita på 212 euro, omkring 9 procent av den totala sjukvårdskostnaden inom EU.

Spridningen är stor: från 37 euro i Rumänien till 374 euro i Tyskland (Sverige 263 euro).

Levnadsvanor såsom rökning, fysisk aktivitet och matvanor spelar en avgörande roll för prevalensen av kardiovaskulär sjukdom. Tobaksbruk förblir i detta sammanhang ett av de största hoten mot folkhälsan. Även om man har sett en nedgång i rökning sedan 1980-talet, har nedgången på senare tid minskat och i vissa länder förbytts till motsatsen, särskilt bland kvinnor.

Sverige ligger här lägst i den europeiska statistiken för män med endast 12 procent rökare (bruket av snus inte inräknat); bland kvinnor ligger Sverige i den nedre tredjedelen med 15,3 procent rökare. För ungdomar (15 år) är bilden dock mindre positiv: 15 procent av flickorna och 13 procent av pojkarna röker, vilket ger en sämre placering i den europeiska statistiken än för vår vuxna befolkning.

Befolkningen rör sig alldeles för lite och allt mindre i Europa. Få personer kommer upp i den rekommenderade nivån för fysisk aktivitet, och kvinnor förefaller vara mindre aktiva än män. Här framstår de skandinaviska länderna och Irland som bäst i klassen. Fysisk aktivitet avtar när barn blir ungdomar, men även här ser man en skillnad mellan könen: mer än dubbelt så många pojkar som flickor deltar i minst 1 timmes ansträngande fysisk aktivitet varje dag. Dock är andelen låg, endast var åttonde svensk 15-årig pojke och var elfte flicka kommer upp i denna grad av aktivitet.

TV-tittande kan ses som en mätare på den fysiska aktiviteten: i många länder ser mer än två tredjedelar av 11-15-åringarna på TV minst två timmar dagligen under veckodagarna.

Förekomsten av övervikt och fetma är hög i Europa bland vuxna och barn. Variationen mellan länderna är stor, men här saknas populationsstudier av god kvalitet som kunde möjliggöra en bättre jämförelse. Detsamma gäller näringsstudier, fast rapporten antyder att inta-

get av frukt och grönsaker har ökat under de senaste decennierna, medan fettkonsumtionen har förblivit oförändrad. Barnens matvanor förblir ett bekymmer; studien »Health behaviour of school-aged children survey« (35 länder i Europa) visade att mindre än hälften av barnen åt frukt eller grönsaker varje dag.

Slutligen finner man i denna fjärde upplaga aktuell statistik om blodtryck, kolesterolvärde och diabetes mellitus: sedan 1980 har medelblodtrycket sjunkit, mest i Nord- och Västeuropa. I Sverige föll medelblodtrycket från 139 till 132 mm Hg hos män och från 132 till 123 mm Hg hos kvinnor. Även medelkolesterolvärdet har sjunkit; i Sverige från 6,0 till 5,2 mmol/l hos män och från 6,1 till 5,0 mmol/l hos kvinnor. Däremot är trenden sämre när det gäller utvecklingen av diabetes mellitus, där man ser en ökning med mer än 50 procent i många länder (Danmark ökade från 2,4 procent på 1990-talet till 7,4 procent i dag, siffror för Sverige saknas här).

Sammanfattningsvis ser man en positiv bild av utvecklingen av hjärt-kärlsjukdomar, men läget är betydligt mera bekymmersamt när det gäller levnadsvanorna bland våra ungdomar. Här finns många utmaningar. Därför är denna rapport viktig läsning, såväl för den medicinska professionen som för sjukvårdspolitiker.

■ *Potentiella bindningar eller jävsförhållanden: Inga uppgivna.*

REFERENSER

1. Nichols M, Townsend N, Luengo-Fernandez R, et al. European cardiovascular disease statistics 2012. Bryssel/Sophia Antipolis: European Heart Network/European Society of Cardiology; 2012.

■ SAMMANFATTAT

Skillnaderna inom Europa i kardiovaskulär dödlighet är stora.

I Sverige har dödligheten i kardiovaskulär sjukdom minskat med två tredjedelar på 25 år.

Men – levnadsvanor bland ungdomar vad gäller rökning, fysisk aktivitet och mat ger nu anledning till oro.